

СОЦІОГУМАНІСТИЧНА ПАРАДИГМА ЗАХИСТУ І ЛЮДИНИ, І НАЦІЇ В ІНТЕГРАЦІЙНІЙ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Вовканич Степан (м. Львів)

Анотації

Розглядається соціогуманістична парадигма як нова доктрина опрацювання інтеграційної стратегії розвитку постколоніальних (посттоталітарних) держав. Показано, що за умов загострення глобалізаційної біполярності світу і невідворотності його зодноріднення перевагами для України є чинники внутрішньої інтеграції, набуття імунітету конкурентоздатності та вибір колективної європейської системи захисту нації на різних рівнях її ідентичності – економічному, соціально-демографічному, мовно-інформаційному, освітньому, науковому, інтелектуально-інноваційному, екологічному і т. ін.

A social-humanistic paradigm as new doctrine of working of integration strategy of development of postcolonial states is examined. It is shown that at the terms of sharpening of globalistical bipolarity of the world and inevitability of its' mixture the preferences for Ukraine are the factors of internal integration, acquisition of immunity of competitiveness, and choice of the collective European system of defense of nation on the different levels of its identity – economic, social-demographic, informational, educational, scientific, intellectual, ecological, etc.

Ключові слова

СОЦІОГУМАНІСТИЧНА ПАРАДИГМА, ДУХОВНО-ІНФОРМАЦІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ НАЦІЇ, ІНТЕГРАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР, РЕКУЛЬТРЕГІОНАЛІЗАЦІЯ, НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ

Вступ

Упродовж сімнадцятирічного періоду Україна живе без прийнятої на державному рівні стратегії свого суспільного розвитку - економічного, соціального, екологічного, політичного, галузей гуманітарної сфери, в т.ч. систем ідеологічного, духовно-інтелектуального, науково-інформаційного забезпечення. Якщо під такою **стратегією** традиційно розуміємо сукупність способів і методів управління суспільством для цілеспрямування його дій, вчинків у певному соціально-економічному, екологічному, політичному напрямках, то, окрім цього чи плюс до цього, її соціогуманістична компонента пропонується нами (це висвітлюватиметься далі) як **парадигмальна** бінарність, сутність якої, власне, полягає в паритетному підході до гармонізації поєднання прав та захисту і **людини, і нації** в якнайширшому інформаційно-мовному, світоглядному, національно-патріотичному, державотворчому, врешті

геополітичному, геостратегічному контекстах, а також у плані якнайшвидшого надання цій соціогуманістичній бінарності статусу морально-правового імперативу міжнародної юрисдикції.

Таке глобальне трактування формату стратегії передбачає щонайменше **системний** розгляд як структури сутнісних її складових, так і напрямків (векторів) функціонального їх наповнення та практичного втілення. Це, своєю чергою, означає, що належить визначати людино-націо-державоцентричність спільноти як у **внутрішньому** вимірі, переважно сфокусованому на інтеграції навколо реалізації української національної ідеї, розв'язання соціально-економічних, національно-демократичних, адміністративно-територіальних та інших проблем країни, в т.ч. міжрегіональних, міжгалузевих, так і **зовнішньому**, міжнародному – зосередженому на співпраці (чи на інших взаємовідносинах, у т.ч. безпекових системах захисту) української нації з світовим співтовариством, з країнами-сусідами, зокрема на їх ставленні до відновлення держави Україна, її духовного відродження та збереження тотожності нації, вибору вектора і стратегічних партнерів на шляху до вершин світового цивілізаційного розвитку.

Комплексність запропонованого підходу до захисту української нації, її консолідації, вибору систем безпеки (економічної, енергетичної, інформаційної, військової тощо), визначення футурологічної ролі інтеграційної стратегії розвитку чимдалі **актуалізується**, адже реалії практики розв'язання названих проблем, особливо після російсько-грузинської війни - країн-членів СНД - свідчать, що дух "імперії зла" не вивітрився, а сама імперія дещо трансформувалася, не полишивши в минулому свої старі жандармські функції. Що більше, цинічно користується новими – "мочить в сортіре" міжнародні права і людини, і націй, особливо, коли останні хочуть звільнитися з-під колоніального впливу і утвердити свою державну самостійність. За цих умов стратегія розвитку України стикається не лише з підтримкою своїх інтеграційних євроатлантичних намірів, а й їх умисним гальмуванням, навіть, на жаль, відвертими погрозами. З огляду на це, вона (стратегія) має акумулювати вектори не лише дотримання чинних прав **людини**, а й **комплексного** розвитку **титульної нації**, захисту її соборності, збереження тотожності та активізації суб'єктності в процесах:

а) проголошення незалежності й утвердження шляху свого державницького усамостійнення та духовного відродження;

б) входження (інтеграції) до кола розвинених країн за умов, з одного боку, історично стислого постколоніального (посттоталітарного) часового проміжку; з іншого, - невідворотності потужних глобалізаційних, почасти зодноріднюючих, почасти зловмисно ворожих, що гірше сусідських впливів і перешкод;

в) загострення небезпек подвійної глобалізації – залишково-регіональної (постколоніальної, українофобської) і загальноцивілізаційної (світової) – та необхідності на цю нашу специфіку сучасних викликів не лише адекватно реагувати, а й оперативно враховувати зростання потреб нації належно захиститися, аби вистояти за обставин перманентного посттоталітарного і постколоніального зазіхання на суверенітет країни, ідентичність нації; водночас, живучи на краю (на межі) європейського континенту, інформаційно-глобалізаційного "стику" різних культур, менталітетів і т. ін., динамічно розвиватися, успішно виконувати інтеграційну місію відповідно до свого геополітичного положення, тобто бути посередником (медіатором) між традиційними європейськими культурами, релігіями, новітніми інституціями та євразійським інформаційним простором;

г) ліквідації часткового, подекуди й повного незнання самозадоволеними так званими старими країнами-членами ЄС (на жаль, навіть урядового невігластва) про українство як древній народ, що упродовж віків намагався звільнитися з-під гніту різних мілітарних імперій, які хотіли його денаціоналізувати, асимілювати, виморити штучним, спеціально організованим голодом. І нині, щоб викинути його на маргінес історії, застосовують в масмедійному просторі режим мовного апартеїду, нахабно заявляючи, що буцімто виборена Україною державна Незалежність – тимчасова, а мирні і природні наміри самостійно розвиватися, відтак вільно долучитися до інтегральних духовно-інтелектуальних здобутків світового співтовариства є загрозою.

Для кого?! Чи не для "обустроїтелів" нової імперії, для тих, що нині за допомогою газової і нафтової труб, залишених військових баз, партійних п'ятиколонників, одержавлених церковників, зросійщених ЗМІ чинять шалений політичний спротив консолідації нації та економічний, а подекуди й військовий тиск, порушуючи міжнародні угоди, на здійснення її інтеграційної стратегії розвитку. Причому йдеться не про їх проросійську орієнтацію, не про інспірованість і керованість Москвою; мова про те, що вони захищають не українські національні інтереси, а російські – здебільшого неокolonіальні, за яких світ й надалі знав би українців під загальною назвою "рашен" і виключно тільки в рамках парадоксально-штучного СНД. Нашвидкуруч створений СНД не усунув зверхність одних націй над другими, навпаки, надав, як свідчать "заморожені" конфлікти, постімперським силам "законне" право примушувати (?) решта держав до "миру", а також погоджувати всі їх інтеграційні наміри з великим слов'янським "триєдиним і старшим" братом. Натомість сама Росія щодо інтеграції в європейські структури намагалася до інвазії в Грузію йти "навипередки" з Україною, а за цей час потужна її п'ята колона, дестабілізуючи в Україні роботу інститутів влади, раз по раз викликала

парламентські кризи, організовувала передвиборчі антинатовські та інші протести.

Обговорення проблеми

Отож, однозначно, що захист загальноукраїнських інтересів вимагає паритетного, **соціогуманістичного підходу** до розгляду прав і людини, і нації в системі державотворення та факторів його життєзабезпечення, розвитку, етногенезу, інтеграції, комунікації й т.ін. За цих обставин, інтеграційну стратегію розвитку України та її регіонів, по-перше, не можна розглядати поза **консолідуючими** націю всеукраїнськими процесами, реалізацією глобальної державницької **ідеї – Україна: соборна, українська і конкурентоспроможна**; поза захистом **тотожності** соціуму та відповідним **націоцентризмом** як важливим націю-державотворчим проектом, де українськість та європейськість – органічні якісні складові, котрі віддавна притаманні територіальній цілісності інформаційного простору духовно єдиного народу.

По-друге, пріоритетами у формуванні такого проекту є не тільки ці природні й древні характеристики народу, але, щоб їх й надалі підтверджувати (і не лише за критерієм територіальної належності), вони повинні перманентно підживлятися, основуючись на таких вагомих факторах сьогодення: творення нових знань, інтелектуального продукту як **інформаційного** ресурсу для **випереджального** розвитку **економіки** України, підвищення її конкурентності; функціонування та захист національного інформаційного **простору**, насиченості його вітчизняним творчим доробком, який підносить би духовність, патріотизм, професіоналізм, рівень ефективного використання людського капіталу, сприяв би **синергії, державницькій суб`єктності** нації як стратегій розвитку її зусиль у напрямку досягнення європейських стандартів життя та утвердження себе самостійним **творчим суб`єктом**, активним гравцем **міжнародної** політики, а не **об`єктом** чужого впливу, що часто-густо розколює український соціум. Шкода, однак охочих для здійснення такого розколу нації, зловживаючи її геополітичним (Європа–Євроазія), економічно-безпековим (ЄС, НАТО-СНД), культурним (українська і російська мови, їх інформаційне чи дезінформаційне покриття територій і т. ін.), релігійним (церкви, підпорядковані Москві й Римові) та іншим життям людей "на межі", що зумовлюють їх транзитність, зараз не менше, ніж в історичному минулому. Розглядаємо транзитність як характеристику не тільки і не стільки транспортно-просторову, скільки психічну, духовно-інтелектуальну, ментальну, точніше в контексті співвідношення, за В. Янівим, "між розумом, почуттям і волею" [1].

Тому, по-третє, в інтеграційних проектах, окрім ключових категорій "українськість" і "європейськість", "прикордонне

співробітництво", маємо враховувати ще чинники інформованості, елітаризації та межовості суспільства, ризики його єдності, набуття ознак відкритості, громадянськості, толерантності. Вибір Україною інноваційної моделі свого розвитку, наміри створити інформаційне суспільство, знаннєвомістку економіку, поширити загальнонаціональні мережі електронних бібліотек, доступність до Internet, прорватися крізь залишковий радянський інформаційний ізоляціонізм, спростувати імперське перекичування історії народу, а відтак його наміри інтегруватися в світове співтовариство, посісти там гідне місце серед розвинених держав і не бути сировинним додатком та постачальником дешевої робочої сили, приєднатися до колективної системи європейського захисту – все це, як багато інших проектів, навколо яких можна було б об'єднати регіони і консолідувати націю, вимагають якісного інтелектуально-інформаційного **забезпечення** націо-державотворчих процесів, адекватного рівня **свідомості** (корінь – **відомість** - інформаційний) та використання факторів, що її формують: освіти, наукових досліджень, потужних продуцентів нових ідей, думок, знань, впровадження ефективних ноу-хау; врешті-решт, наявності відповідальних і креативних **еліт** як найактивніших генераторів нововведень, носіїв високого інтелекту, суб'єктів національних почувань, світоглядних позицій і відповідних вольових зусиль, незалежно від межовості регіону їх осілості, етнічного походження, партійності, конфесійності й т. ін. Натомість спостерігаємо важкі потуги зовнішньої інтеграції за умов не звернення внутрішньої.

З огляду на це, нова філософія вибору вектора **внутрішньої** інтеграції України передусім має виходити не з псевдонаукових (часто суто партійних) спекуляцій навколо **регіональних відмінностей**, фетишизації "нової науки" **регіоніки**, прикордонних зв'язків та різних **інтеграційних орієнтацій** як джерел неминучих конфліктів, а інформаційної природи **єдності розмаїття**, вияву його **специфік** як стимуляторів творення нової інформації та знань, що активізують впровадження суспільних новацій – власних і запозичених; консолідації нації навколо моделі інтелектуально-інноваційного розвитку, використання людського капіталу, збереження питомої мови титульного народу, що дав назву державі, його культури, книгодрукування, відновлення національної пам'яті, правдивої історії, очищення замулених народних першоджерел за допомогою надання українськості вітчизняному інформаційному просторові. Українськість має пронизувати все суспільне життя і передусім створення потужного правового, надійного захищеного законодавством, національного інформаційного простору. "Перше і єдине доленосне завдання для Української Державності – покінчити з окупацією інформаційного простору України...Все інше – війна, економіка, культура у всьому розмаїтті: від спорту до науки, політика у всьому своєму маразмі – все похідне від інформаційного простору. Яким буде наш інформаційний

простір – такою буде і Україна. Хто цього не розуміє - вже програв все: війну, вибори, незалежність, свободу, честь, родину і батьківщину" [2].

Імперському антиукраїнізмові, густо замішаному на інспірований ззовні ідеї декомпозиції країни і регіоналізації нації, дезінформації та розмиванню її історичної пам'яті, етнічної ідентичності тощо мають протистояти неупередженість і наукова **об'єктивність** досліджень єдності українського народу - його загальнонаціональний інформаційний простір, історичний вибір спільного напрямку інтеграційної стратегії розвитку, проведення суспільних трансформацій та творення нових реальностей на шляху втілення у життя, за Шевченком, національної ідеї здобуття тієї "хиренної" волі як одвічної мрії "отих рабів", що їх на їхній ж землі загарбники позбавили рідного слова і у такий спосіб справді хотіли зробити німими. Іншими словами, слід методологічно задіяти ті фундаментальні **засадничі** підстави, що ґрунтувалися і ґрунтуються на **ментальності** титульного народу (як й будь-якого іншого), його інтеграційних орієнтаціях та очікуваннях, в котрих не було і не могло бути великого мовно-інформаційного, культурного чи іншого духовного, морального, психічного **розлому** без криваво-імперських етно-лінгво-інтелектоцидних зачисток, заборон творчості в минулому і сьогоденнішніх постімперських ностальгічних втручань, погроз, провокацій тощо. За цих умов стане загальновизнаним: ті, хто нині "оголошує себе "територією без НАТО" чи "територією російської як регіональної", насамперед не усвідомлюють того, що вони й справді ТЕРИТОРІЇ, тобто простір, не заповнений творчістю нації.

Це території без культури.

Території без Батьківщини.

І тому – без майбутнього" [3].

У цьому контексті відмова від **регіоналізації** на тлі преференцій **неподільності** нації, історичної **тяглості** її розвитку як етнопсихологічного утворення з одночасним врахуванням соціогуманістичних вимірів сучасних захисних викликів щодо збереження творчої автентичності корінного народу, тобто впровадження запропонованого механізму **рекультрегіоналізації** як відродження українськості, може стати на рівні людського фактора і суспільного життя домінантою нації в формуванні її цілісності, оскільки досягнення цього передбачає не тільки задіяння реверсного режиму щодо припинення (внутрішнього на замовлення зовнішніх сил) розчленування України на окремі території за мовно-інформаційним, конфесійним чи іншими імплементованими в українське тіло крапленьнями, з яких, власне, і розпочався імперсько-асиміляційний процес зросійщення. Така відмова сприятиме **усвідомленню** скоєних злочинів супроти українства - його мови, культури, творчості і майбуття розвитку, соціально-психологічному **переродженню** кривдників, щире їх **каяття** та, найголовніше, **припиненню** лукавого кивання на

надуману асиміляторами легенду, що буцімто "так исторически сложилось", а також стане бар'єром перманентному застосуванню політичного тиску за допомогою газового і нафтового кранів, нелегальному поширенню подвійного громадянства, зловмисних інспірацій в масмедійний простір України, втручання в її внутрішню та зовнішню політику, у т. ч. інтеграційну, медіаторську тощо [4].

Отже, реверсний режим регіоналізації сьогодні – це усунення внутрішніх перепон щодо суспільної **рекультивації** національно потоплених соціумів і територій в Україні; це відновлення традиційної українськості, духовності та націоцентричності в освітній, мовній, масмедійній, культурологічній, науковій, релігійній та інших гуманітарних сферах, природа яких **інформаційно-спадкова**, а вектор стабільності (сталого) її розвитку визначається **безперервністю** (чи, навпаки, добровільно-примусовим, фактично насильним розмиванням національної пам'яті) передавання традицій, знань, досвіду, інформації від покоління до покоління, тобто рівнем перешкоджання тяглості (спадковості) поступу українського народу. Водночас це захист його від імперської і постімперської цілеспрямованої денаціоналізації, втрати етнокультурної ідентичності, врешті безальтернативний шанс не допустити виродження корінної нації на своїй, але, як це прикро визнавати, певною мірою зросійщеній землі. Зросійщення в Україні – це багатовіковий синтезований злочин двох імперій (царської і радянської), в арсеналі яких були схожі робочі інструментарії асиміляції, починаючи від інгібування української мови, культури, виселення у Сибір, закриття національних освітніх закладів і закінчуючи розстрілами непокірних, масовими голодоморами і політичними репресіями, особливо проти інтелектуалів–патріотів, фахових сільських господарів, національно свідомих священників і т. ін. Це підтверджують наслідки імперських злочинів, які особливо чітко відстежуються рівнями зросійщення та часовими показниками перебування тих чи інших регіонів України в полі інтервенцій згаданих імперій.

Рекультрегіоналізація - це важливий **внутрішній** інтеграційний **чинник** стратегії розвитку українського народу, його суспільної, етнокультурної трансформації в єдину національно-свідому **цілісність**, це шлях пошуку і кристалізації української національної ідеї як програми патріотично-демократичних дій народу, зрештою, це формування власного "Я" українства. Проте, використання цього чинника, що й слід було очікувати, не завжди знаходить прихильне ставлення антиукраїнських не лише внутрішніх, а ще більшою мірою - зовнішніх сил. Щоб ці сили не дискримінували втілення ресурсу рекультрегіоналізації як суто український винахід (хоча є пострадянська практика відродження країн Прибалтики), що більше – не називали його проявом радикального націоналізму (на кшталт дезінформаційного звинувачення грузинів у "геноциді" осетин); щоб

здіяння цього ресурсу не обмежувалося лише окремими регіонами та сегментами їх життєдіяльності, тому його реалізація повинна стати органічною складовою широкого впровадження **соціогуманістичної парадигми** стратегії розвитку України, яка охоплює як коло її зовнішніх євроатлантичних **інтеграцій**, так й **гуманізацію доктрини** міжнародних відносин взагалі, нову їх **філософію**: не дати сильним світу цього стати всемогутніми, не зробити голоси слабших безголосими, не представляти безправних як насильників, дискримінованих як вершителів геноциду і т. ін., а уможливити якнайповнішу самореалізацію кожної **людини і нації** на **своїй** землі.

Водночас згадані воєнні дії в Чечні, Грузії переконливо свідчать, що "миротворці", спекулюючи захистом "своєї" людини, розстрілюють суверенітет корінних націй, православні вбивають "не своїх" православних на їх рідній землі, коли ці зволють собі самотійно будувати, знову за Шевченком, свою "саклю" - помісну церкву, національну державу та власні системи життєзабезпечення, оберігати свою територіальну цілісність і лінгво-етнічну ідентичність. Як мовиться, у "сухого залишку" чітко проглядається, що це усього-навсього лише імперське дежа вю, про яке, шкода, не знає сучасний самозадоволений Захід. Адже це вже було в нашій історії, під час несподіваного бандитського нападу російської армії на Козацьку демократичну республіку, коли запорожці тільки поспіли взяти православну ікону Божої матері та податися на Кубань, за Дунай чи в інші, недосяжні для самодержавних, православних і народних штиків, місця. І сьогодні українських шкіл на Кубані чи деінде, де щільного проживають колишні переселенці, в Росії немає. Рівно ж - Захід нас вчить: нащадків росіян в Україні треба, мовляв, більше і толерантно інформувати, що національні безпеки навіть розвинених країн не можуть дати самодостатні відповіді на сучасні виклики щодо захисту нації. Тому й спостерігаємо інтеграцію національної безпеки України у потужну колективну, євроатлантичну систему оборони, яка нікому не загрожує, у т. ч. і Росії.

Отже, світове співтовариство повинно (і це чи не найголовніше) зрозуміти, що, окрім колективних (військових, економічних, енергетичних, інформаційних та інших) безпек народів, конче потрібне міжнародне впровадження соціогуманістичної парадигми як глобальної **доктрини** ідеологічно-морального, правового **супроводу** розбудови будь-яких серйозних систем оборони. Для України це потрібне ще й для того, аби позбавити підґрунтя повернення з минулого думок, буцімто надто повільне відродження мови титульного народу остаточно свідчить - прискорення тут можливе лише за допомогою таких же способів, за якими українська мова, власне, й знищувалася, тобто здійснення державної машини лінгвістичного насилля (соцреалізму, тотально-монополізованих систем партійних, комсомольських, піонерських організацій, введення у технічних ВНЗ, в

армії виключно російської і т. ін.), єдиної ідеологічної системи, підпертої штиками, щільною мережею репресивних органів, тюрем і сексотів, монополізованих і табуєваних ЗМІ, контрольованої церкви, централізації і партизації управління територіями, містами, селами тощо.

Таким чином, соціогуманістична парадигма не тільки включає рекультивацію понівечених імперіями духовно-культурних, мовно-інформаційних цінностей корінних націй на загарбаних їх землях, а вона **світоглядно** є настільки широкою, суспільно-прогресивною і навдивовижу прикладною, що в системі її координат чітко фіксується для сучасників низка сутнісних застережень. По-перше, хоча для імперських асиміляцій України в далекому (і не дуже) минулому не були притаманні ознаки цивілізаційного розвитку, однак рекультивація в регіонах, що зазнали зросійщення, повинна здійснюватися в рамках бінарності соціогуманізму, який паритетно захищає права і людини, і націй, твердо спираючись на міжнародні **стандарти демократій** сьогодення. По-друге, рекультивація як складова соціогуманістичної візії – це лише процес **реставрації** понівеченого, **реанімація** і **ренесанс** його духовно-культурного життя, намагання перевести імперський конвеєр зросійщення в інформаційний **реверсний** режим там, де ще за допомогою телерадіоефіру, друкованих ЗМІ, економіки, енергоносіїв, церковної канонічності в поділі кліру на різні конфесії, орендування військових баз, політичного зомбування тощо, й далі **регіоналізується** титульна нація, першою чергою в духовно-інтелектуальному, культурному, освітньому, інформаційному вимірах.

Інформаційний реверс – це розумний компроміс на шляху відродження нації, захисту її державницького усамостійнення, це реакція не лише рефлекторна, а й свідома, гідна людини і корінного народу, адекватна **національно-демократичному** розвитку їх духовно-інформаційного простору, самобутньої культури, традицій, зрештою сучасному європейському підходу до реалізації української національної ідеї. Це не постімперський чи пострадянський **реванш** як відплата за заподіяні злочини і завдані Україні духовно-інтелектуальні та матеріальні втрати, цінність яких далека від регіональної, що більше – вона (цінність) - непроминальна і не піддається ні всеукраїнському, ні світовому визначенню. Це порятунок української, як й будь-якої нації, потолоченої катком імперської асиміляції в минулому, врешті, – це визнання світом асиміляції ганебним актом минулого, відновлення соціальної **справедливості**, примирення скривджених і кривдників, які сьогодні разом зі світовою громадськістю справді хочуть зберегти автентичність кожного народу в системі розмаїття цивілізаційного розвитку людства, дотримання міжнародного права, а не лише егоїстичного використання економічної кон'юнктури. Отже, реверсний процес в структурі соціальної справедливості – це певною мірою специфічний механізм моральної, інформаційної, культурної **репарації**

у вигляді добровільної та глибоко усвідомленої спокути сучасників, водночас втілення їх намагань повно чи частково відшкодувати духовно-інтелектуальні збитки, які були завдані в минулому корінному народові зарубіжними асиміляторами, зрештою, це **реституція** не тільки вивезених національних цінностей, і не лише тих, що матеріально уречевлені, а тих найвищих – невинно убієнних і духовно покалічених.

Значить, назагал йдеться не про винятково надгуманне ставлення до України, духовно понівеченої мілітарними імперіями різних часів, не про якесь месіанське призначення українства (на кшталт великоросійського "третього Риму") у відновленні історичного путі "з варяг в греки". Річ в іншому. Якщо, скажімо, колись цей шлях, який прокладали й наші предки, був природним зв'язком між народами, відігравав інтеграційну, посередницьку і транзитерську роль в цивілізаційних процесах, у т. ч. й на українських землях, то сьогодні стратегія вибору напрямку, приміром, нафтопроводу, який сучасники (тоталітарні предки яких ще недавно в боротьбі між собою нищили українську землю, мову, культуру, майно) спішно прокладають від Росії до Німеччини по дну морів та океанів Півночі, це - політичне рішення лише двох зацікавлених у ньому гравців. І у тій грі, ці стратегічні "партнери" сучасності керувалися і керуються далеко не соціогуманістичною мораллю інтеграції народів, не бажанням долучити до неї якомога більше країн; навпаки, їх пріоритетом був і є – обійти сьогоднішніх транзитерів вуглеводнів і дати якомога більшому числу європейських (і не тільки) спільнот зрозуміти, що світ, радше розподіл його на зони впливу й далі належить сильним, для яких головне - забезпечити динамічність зростання власного економічного **прибутку**, а не всебічність **поступу** для всіх чи хоча б тих народів, котрих вони обопільно ще недавно нищили. Події на Кавказі зводять нанівець моральні сумніви щодо домінування економічних пріоритетів такого партнерства.

Усе це форматує як основоположні в структурі національних інтересів України принаймні три взаємозалежні морально-духовні принципи: а) суспільний **поділ єдиного** народу не може бути **фундаментом** розбудови стратегії його розвитку; це означає, що пора припинити ділитися з оглядкою на винагороду сусіда, його підтримку посісти більш високе місце в урядовій державній ієрархії, а продуктивно творити життєстверджуючу сучасну **політичну** українську націю з національною економікою, державною мовою, з єдиною Помісною церквою, вітчизняною освітою, наукою, аби консолідовано, на рівнопартнерських засадах якнайшвидше долучитися до справжніх цивілізаційних здобутків світового співтовариства – духовно-інтелектуальних, соціально-економічних, колективно-захисних, демократично-правових тощо; б) в процесі опрацювання інтеграційної стратегії розвитку знайти і широко соціалізувати ефективний

суспільний інструментарій національного, духовного **відродження**, а точніше **реставрації** занедбаного, що після довготривалого панування імперій і тимчасових загарбників ще дивом збереглося, і таким чином захистити український загальний від, чесно визнаймо, духовно-інформаційного зникнення; в) нарешті, віднайти ефективні механізми рекрутування патріотичної, інтелектуальної, моральної **національної еліти** як активно-свідомого і креативного **суб`єкта**, здатного не тільки на високому професійному рівні, самовіддано та відповідально служити українському народові на шляху його ренесансу, а прикладом альтруїстичних діянь, жертвовності, у т. ч. ціною власного здоров'я, життя, допомогти **націо-державотворенню**. Передусім це стосується світоглядних позицій політичної еліти, усунення дефіциту в її доробку ідеологічно-стратегічних, духовно-інтелектуальних напрацювань щодо супроводу державотворчих процесів, національно-патріотичних настанов та інших прикметних дороговказів, котрі цивілізований світ давно вже визнав як обов'язкові моральні імперативи служіння своєму народові, формування високих ціннісних орієнтацій, небуденних мотивів як ефективних чинників подолання корупції, злочинства, рекерства та інших асоціальних явищ.

Сучасна українська еліта, якби вона справді була відповідальним провідником нації, то хоча в процесі своєї суспільної трансформації, рекрутування, приходу до влади нової генерації діячів, вибору інтеграційного вектора розвитку, повинна нарешті зрозуміти непроминальну важливість триєдиності чинників "інформація-інтелект-нація", роль лідерських інновацій для державотворення. Лише у цьому випадку матимемо суспільну налаштованість на **прогресивні** зміни, на позитивні порухи в напрямку до знань, новацій, передового досвіду, на повернення до духовно-культурних першоджерел та побудови відкритого громадянського суспільства, а не на усталення традиційного самоїдства, марнославства та сучасної перманентної боротьби за електорат регіонів, за найвищу державну посаду, за доступ до розподілу бюджетних фінансувань, прийняття написаної під себе Конституції України і т. ін. Тоді й синергетика народу проявить себе в консолідації зусиль, зокрема в системі ефективної **інтеграції**: спершу внутрішньої, міжрегіональної, а відтак – зовнішньої, всеукраїнської, де нація, її еліта як найактивніше духовно-моральне та **інтелектуальноформуюче ядро** країни, цементуватимуть структуру суспільного загалу в цілісну конкурентоспроможну систему світового масштабу. Саме національна еліта (наукова, освітянська, менеджерська, художня, релігійна тощо) як духовно-фахова чолівка нації, належно знанневоінформаційно і творчо озброєна українською ідеєю, може відповідально, в ім'я інтересів народу посильно взяти на себе важкий креативний тягар - розробити інтеграційну **стратегію** розвитку чи то України як одиниці вільного світового співтовариства, чи то її регіонів як невід'ємних частин **єдиної** соборної держави. Нація –

це передусім творчий результат багатолітньої проектної діяльності вітчизняних еліт, якісний критерій їх патріотизму і креативу на рівні слова і чину, а не політичної тріскотні, популізму, зрадництва, врешті духовно-моральної ницості та ефірного розкидання всіляких нечистот.

Отже, дослідження проблеми стратегії розвитку України - надскладне завдання, оскільки в ньому вітчизняна еліта одночасно виступає якісним (продуктивним чи навпаки - контрпродуктивним) **творчим** суб'єктом, що формує національну суб'єктність стратегії, регіональним об'єктом і всеукраїнським кодифікатором наукових пошуків **вектора** розвитку, інтеграції та захисту **нації**, значення яких (економічне, соціальне, політичне, мовно-культурологічне, духовно-інтелектуальне, безпекове тощо) зростатиме мірою вступу України в світові структури, інституції та простори. І тут поле для політичної мімікрії партійних лідерів, їх психічної роздвоєності, як свідчать "парламентсько-коаліційні" проступки БЮТ, соціалістичної партії та до них близьких – лежить небаченим перелогом. Саме розв'язання проблеми опрацювання стратегії розвитку України, в т.ч. інтеграційної, безкорислива робота на довгострокову перспективу вимагає від вітчизняних еліт виняткової патріотичної самопожертви, активної громадянської позиції і фахово-креативної самодостатності у виборі **українського** шляху як загальнонаціональної стратегії **набуття** можливостей самостійно здійснювати державну політику відповідно до національних інтересів, належного імунітету до зодноріднюючих глобалізаційних та інтеграційних впливів, змін світової кон'юнктури, всепроникаючого ошуканства, міжнаціонального визиску, "інтелектуального" антиукраїнізму тощо. Національна еліта – це особливий інтелектуально-озоновий шар у захисті ексклюзивної творчості народу, його мовно-інформаційно-культурної, технолого-промислової та будь-якої іншої ідентичності, а не "узкая украиноязычная прослойка интеллигенции", як зволив її прозвати високоурядовий регіонал від гуманітарної сфери, котрого й самого згодом однопартієць нарече цирковим клоуном.

Незаангажовані вчені світу наділяють еліту низкою якісно-наскрізних характеристик, однак важко уявити її інтелектуально-інноваційний потенціал в інтеграційній стратегії розвитку без поєднання універсальних, внутрішньо притаманних достоїнств: творчості, духовності, патріотизму. Творчість взагалі і творення нового у царині слова, науки, культури, економіки, політики зокрема – це завжди особливий процес (дійство) становлення окремої особистості (нації, людства), природа якого **інтимно-духовно-інформаційна**, позаяк він пов'язаний з нагромадженням знань, інформації та їх опрацюванням людиною, з її натхненням, прозрінням і дивом (феноменом) відкриття, себто генеруванням нової інформації. Беззаперечно, що творення мов, культур – найбільший витвір найчисельнішого творця – етносу, народу, нації. Багатство мов, як і

загадковість душі людини, її культури пов'язують не лише із землею, а й з космічною природою.

Проте нищаться вони завжди землянами і переважно з "благими" намірами псевдотворців – шовіністів, самозванних "старших" братів та псевдоінтернаціональних "навчителів". Навпаки, олімп справжньої творчості належить патріотичним інтелектуалам, національний потенціал яких стає світовим, а талант, праця разом з духовністю та любов'ю до людини і людства склали (складають) потужну рушійну силу розвитку чи то вітчизняного, чи то загальнолюдського. Чи не в цьому основа семантичної (сислової) та аксіологічної (ціннісної) сутності поняття багатства єдності розмаїття всього створеного людиною і темпами розвитку загалом? Ця теза гармонізує й з семіотикою (системологією знаків) нагромадженого розмаїття інформації - знань, досвіду, винаходів, творів тощо. Системний аналіз елементарних інформаційних складових створеного духовно-інтелектуального продукту підтверджує, що набуте багатство розмаїття - це усього-на-всього єдність геніального комбінування з простою структурою знаків (символів) - літерою, цифрою, нотою, кольором, матеріалом тощо.

Попри те, саме літера як семіотична структура інформаційно-мовної компоненти рушійних сил розвитку кожної нації (народу, етносу) відіграє не лише першорядну роль, а й водночас найбільше втрачає від експансії імперіалізму чужого слова. У світі існує майже 6 тисяч різних мов. За прогнозами вчених вже в кінці наступного століття вийде із вжитку 600. Ця невтішна тенденція спостерігається щодо розвитку націй, а їх інформаційних просторів поготів. Якщо, скажімо, за переписом 1926 року в Росії було 194 нації та народності, то за переписом 1979 року - 101. Отже, 93 нації в інформаційному просторі, заодно і в мовно-культурному вже, користуючись термінологією сучасних неоімперіалістів, навечно "обустроились" в "единой и неделимой" [5]. Це не сприяє гармонії між культурою людини і збереженням первозданності в природі. Не вдаватимемося в багатство їх дефініцій, однак у цьому контексті коротко зазначимо: культура – це **все** те, що створила **людина**, включно з її богами; природа – це те **все**, створене **Богом**, включно й з людиною. І вислів "не сотвори собі кумира" найперш стосується імперських шовіністів, нацистів та інших загарбників не ними створеного, зокрема нищення за допомогою імперського мовного кілерства питомих мов корінних народів, впровадження режимів апартеїду на їх рідній землі, анексії, а відтак експропріації їхньої помісної, автокефальної церкви та насаджування своєї, одержавленої і т. ін.

Проте, це все відбувається не лише через невідворотно "повзучий" імперіалізм слова, глобалізацію національних інформаційних просторів, інтелектуальний визиск одних націй іншими, бажання заволодіти світом чи принаймні, помити "інтернаціональні"

кирзові чоботи в Індійському океані. Зовнішні фактори завжди діють через внутрішні обставини, зокрема в Україні за "допомогою" як російської п'ятої колони – внутрішніх українофобських партій і партійок, так й імперських амбіцій та мотивів, територіальних претензій "гостей" з Москви, які намагаються перенести зло "родной" смути й в Україну, розколоти і регіоналізувати націю. Тут впливають об'єктивні і суб'єктивні чинники, даються знаки інформаційні та мовні причинно-наслідкові зв'язки, тому їх, по-перше, слід розглядати разом. По-друге, не треба знімати відповідальність з кожної людини за специфічні "властивості" самої інформації, які знаємо, однак не завжди використовуємо з добрими намірами. Адже інформація - носій як правди, так і неправди; фактор прогресу задля людини і проти неї (чи панування над нею); вигідний інтелектуальний товар, бо віддаючи (продаючи) новий інформаційний продукт (ідею, проект тощо), власник не позбувається його, а при обміні, навпаки, збагачує свій досвід, знання як мінімум у двічі; стимулятор творчості, адже лише нагромадження та опрацювання критичної маси традиційної інформації сприяє спадкоємності розвитку та творенню якісно нових її видів; зрештою засіб, який лікує і смертельно ранить, сприяє свідомому націю-державотворенню або навпаки, зловмисно розмиває свідомість нації. Окрім цього, вона (інформація) вміло і підступно застосовується для соціально-психологічних, політично-пропагандистських впливів - метод пряника і батоба (якщо не меча чи голоду), спекуляції "інтернаціоналізмом" науки, освіти та зверхністю "старшого" брата, статусом його мови як монопольним засобом міжнаціонального спілкування, ошелешування простого люду "знаннями", зачерпнутими із сфальшованої історії чи шпальт жовтої преси, що написані й далі рясно продукуються "інтелектуальними" антиукраїністами на замовлення імперських шовіністів.

Отже, людина персонально і нація загалом несуть передусім моральну відповідальність за своє буття, поведінку та розвиток у **світі інформації**, особливо за її нове генерування. Вони повинні пам'ятати, що мова, інформаційний простір, поле культури, науки, освіти, спілкування, екологічний стан довкілля тощо є тим, ким є людина, а ще більшою мірою - ким вона стане, ким будуть її діти та онуки. Сучасне розуміння вислову "Спочатку було слово" – не просте усвідомлення дійства минулих актів творення. Нація творить мову, інформацію, а вони творять націю. Мова, культура і самосвідомість – це найважливіші інформативні ознаки розвитку нації, власне, вони визначають її кордони.. І в цьому процесі годі сподіватися на успіхи без подальшої інтелектуалізації спільноти та її мови, захисту інформаційного поля культури, науки, підвищення їх престижу шляхом удосконалення форм духовно-інформаційної мобільності (**ДІМ**) нації, тобто зміцнення **тяглості** (спадковості) розвитку "по вертикалі" (перманентне передавання **традиційних** знань від покоління в

покоління) і активізації творення **нових** знань "по горизонталі" (на рівні одного покоління чи окремої особистості), піднесення духовності і широкої соціалізації мовомислення українською, відновлення історичної пам'яті, припинення замовних ззовні політичних криз, релігійних провокацій тощо. Дискурс ДІМ нації взаємопов'язано актуалізує такі важливі для її життя імперативи, як забезпечення тяглості (спадковості) розвитку, адаптація соціуму до трансформацій і темпів творення нових знань. Що більше, з цього дискурсу логічно випливає - національний "дім" може і повинен гармонійно поєднуватися з європейськими архітектурними ансамблями, навіть користуватися спільними комунікаціями і колективною системою захисту, однак його інтер'єр обов'язково повинен мати українське наповнення, берегти, культивувати і рекультивувати національні скарби, цінності тощо.

Концепція ДІМ нації може особливо прислужитися в процесі рекультрегіоналізації, тобто в процесі розв'язання проблем **внутрішньої** (міжрегіональної, міжгалузевої, галузевої тощо) інтеграційної стратегії розвитку. Рівно ж - форми такої мобільності беззастережно засвідчують – швидшому **національному** вирішенню цих внутрішніх завдань сприяло б одночасне надання їм ширшого **міжнародного** резонансу в контексті захисту розвитку ослаблених імперським колоніалізмом народів, зокрема впровадження **соціогуманістичної парадигми** в міжнародні взаємовідносини загальмувало б руйнівну силу денаціоналізації, яка для України почалася далеко не з більшовицького перевороту в Росії і остаточно не закінчилася 24 серпня 1991 р. Врешті, припинилися б політичні спекуляції в українському інформаційному просторі (і не лише) навколо "дискримінації" російської мови, насильної "українізації" чи "страшилок" приєднання України до сучасних форм колективної безпеки та інтеграції в світові інституції – НАТО, ЄС, творення єдиної української Помісної Церкви, національної освіти, науки і т. ін..

Соціогуманістичному гаслу "права і людині, і нації" пора надати справді **широкого** - посттоталітарного, міжнародного звучання. Натомість виходить так, що "яростно" відстоюючи права людини на загарбаній землі, тобто фактично людини-завойовника, експропріатора, забуваємо про право на національну ідею **корінних** народів, їх захист і розвиток, зрештою на якісно-об'єктивний **вибір вектора інтеграції**: в цивілізовану Європу, вільний світ чи знову в імперське асиміляційне рабство. Насправді ідея "величч" людини-завойовника щодо України звелася до панування не **сили** культури, потуги інтелекту, а до **насилля** пихатої місії самопроголошеного наслідника "третього Риму", унікальна самодержавна цинічність якого буцімто давала право криваво завойовувати сусідів (і не лише їх), відтак - асимілювати поневолених, нищити їх духовно, психічно, анексувати їх церкви, самовозвеличувати свою мову, одержавлену

церкву, зробити їх замінником всіх решта, а себе проголосити на очах обдуреного світу єдиним поборником миру, інтернаціоналізму, авторитетом утихомирення, наведення порядку та соціальної справедливості на захоплених землях.

Україна як незалежна держава ніколи не вела загарбницькі війни і не “обуштраивалась” за рахунок чужого, насильно не вилучала ні літери з алфавіту, ні слова з словників сусідів, не забороняла їм рідною мовою видавати книги і молитовники, не відбирала у них церковний патріархат, не палила бібліотеки та старовинні рукописи і лише наприкінці двадцятого століття знайшла у собі сили, нарешті, вирватися з “братніх обіймів” сусідів, але не їх, залишених на наших землях, політичних наслідників – світських і церковних. Тож маємо моральне право поставити цю проблему у широкому світовому, а саме в **соціогуманістичному вимірі**. Нагальному і ефективному її розв’язанню сприяло б створення Ліги націй захисту інгібованих культур і збереження їх розмаїття у світі, а значить піднесення духовно-інтелектуального потенціалу націй і людства.

Це сприяло б переведенню в якісно нову міжнародну площину застосування **соціогуманістичної парадигми** щодо держав, які національно відроджуються на своїх етнічних землях, розширило б рамки гуманітарної допомоги, яка, шкода, часто зводиться до матеріальної, і неспроможна компенсувати спричинені духовні втрати. З іншого боку, це послужило б потужним імпульсом дерусифікації України і розуміння світом цього процесу, підвищення духовно-інформаційної мобільності як антидії інгібуванню культур народів, що стали на шлях національного відродження, активізації потужних креативних сил кожного народу, піднесення його національної гордості та історичної пам’яті, традицій, культури як неповторного розмаїття першоджерел творчості та збагачення загальнолюдської скарбниці знань, вартостей, досвіду. Це, своєю чергою, змінило б світогляд українців щодо побудови інформаційного, відкритого, громадянського суспільства, оптимізувало б вибір інтеграційної стратегії розвитку, сприяло б досягненню загальнолюдських вартостей і збереженню національної ідентичності, вихованню патріотизму і гордості за рідний край. А, найголовніше, ліквідувало б існуючі суперечності (невідповідності) між потужним духовно-інтелектуальним потенціалом народу та його дефіцитом у політичних лідерів, станом реального залучення урядом інтелекту нації, найперш її інтелектуальної (наукової, освітянської, менеджерської) еліти до активнішого використання механізмів прискорення процесів елітогенезу та творення системи ідеологічного забезпечення націо-державотворення в Україні.

На порозі третього тисячоліття ми стали свідками, що нації, для яких питання рідної мови, символіки давно вирішено, наводять немало даних щодо історичної ролі та місця тих чи інших народів у розвитку

світової цивілізації. Зокрема йдеться про кількість постатей у галузі літератури, науки, освіти, культури, мистецтва тощо, що спричинилися своїм творчим внеском до значного їх поступу у світовому вимірі. І, звичайно, через все той же інформаційно-мовний бар'єр серед українців важко знайти Гоголя, Корольова, педагога Ушинського, першого ректора Петербурзького університету ужгородця Балудянського і т.д. Мусимо не лише повернути в Україну цінності народу, не лише знати видатні імена нашої культури, науки, техніки, в якій діаспорі (західній чи східній) вони б не творили, а й опрацювати чіткі інформаційно-мовні, соціологічні, соціально-психологічні, етнічні, правові та інші критерії їх повернення народу, з якого вони вийшли і для якого творили, збагачуючись і збагачуючи культуру світу та скарбницю його знань. Питання реституції вивезених цінностей, як й натуралізації прибулих, у нас й досі не вирішуються.

Отже є нагальна потреба, аби Міністерство закордонних справ України, народ якої впродовж трьох століть асимілювався, але не піддався цьому ганебному імперському процесові, що його дехто намагається продовжити і сьогодні, активізувало співпрацю з освітянами, політологами, соціологами, юристами, інформатиками для застосування соціогуманістичної парадигми в процесах **національного відродження** народів (етносів), які зазнали нищівного впливу більшовицького соцреалізму на їх культури, мови, мистецтво тощо. Опрацювавши таку нову парадигму і виступивши з нею в ЮНЕСКО перед світовою громадськістю з законодавчою ініціативою її широкого утвердження на міжнародному рівні, ми спричинилися б до торжества історичної **справедливості** щодо, по-перше, відновлення розвитку інгібованих культур, мов, народів на їх етнічних землях. По-друге, прийняття спеціального статусу сприяння духовному відродженню посттоталітарних (постколоніальних) націй і народностей, які самотужки (але не без перешкод) нині відтворюють власну державність, і у такий спосіб збільшують світову етнокультурну мозаїку.

Такі ініціативи могли б бути реалізовані в рамках **глобальних проектів**, зокрема підготовки Концепції про захист прав титульних націй на державницькі утворення, їх всебічний - традиційно-усталений і модерно-динамічний розвиток на своїх історичних теренах; доповнень до норм Міжнародного права, які регулюватимуть засади й умови формування політичної нації "навколо" титульної, захищатимуть її природне право на вибір вектора інтеграції у світове співтовариство і т. ін. Власне, ініціаторами підготовки і прийняття Концепції могли б стати країни-учасниці (з примусу) так званого колишнього агресивного Варшавського військового договору, які після розпаду найбільшої останньої імперії двадцятого сторіччя – СРСР, сьогодні будують громадянські, демократичні та відкриті власні спільноти, стали (чи прагнуть стати) членами вільного Європейського Союзу, НАТО. Серед

них є й такі, як Україна, котра чи не найбільше постраждала від злочинів тоталітарних режимів, проте саме вони найшвидше можуть зрозуміти українців у тому, що криваві "творіння" нацистів були засуджені світовою громадськістю, а комуно-більшовицька диктатура й досі ніяк не дочекається на "Нюрнберг-2". Попри те, історична справедливість вимагає проведення не лише "Нюрнбергу-2", а й нової міжнародної конференції "Ялта-2" на відміну від "Ялта-1", на якій сильні світу цього, як переможці Другої світової війни, поділили Європу за своїми геополітичними та іншими інтересами.

Пора, щоб народи світу поклали б в основу стратегію розвитку Європи не **силу поділу**, щоб домінувала не **мілітарна** сила і **політика** могутніх, а сила **міжнародного** права, **колективного розуму** вільних людей і **рівноправність** націй, вільної їх інтеграції та співпраці. Наскрізною ідеологічною основою такої Концепції може стати нова соціогуманістична парадигма міжнародних правових відносин і дипломатії. Саме вона повно враховує і захищає права і людини, і народів, що ступили на шлях свого національного та духовного відродження, водночас категорично забороняє постколоніальне (посттоталітарне) насильне втручання в національні ренесансні процеси усамостійнених держав. Однак для цього, як свідчать останні події на Кавказі, в колишній Югославії потрібен не лише новий судовий процес "Нюрнберг-2", не тільки треба заново провести конференцію "Ялта-2", а й надати сучасне міжнародне звучання домовленостям "Гельсінкі-2" як превентивному потужному механізму щодо глобального недопущення будь-ким ігнорування прав і людини, і нації на рівні як етно-латентних мікроімперій, так й сепаратистських рухів, які зловмисно провокуються постімперськими реваншистськими амбіціями під акомпанемент неоколоніалістських гасел великих держав, що самопроголошують себе і вдають перед приспаними "миротворцями" ХХІ сторіччя.

Перспективи подальших досліджень – аналіз сучасних процесів націотворення в сучасному українському суспільстві.

Джерела

1. Володимир Янів. Нариси до історії української етнопсихології...- Мюнхен, 1993. – 217с.
2. Юрій Ілленко. Війна і свобода. – Свобода, 2008, 10 вересня.
3. Оксана Пахльовська. Російська "регіональна" – як дірка від швейцарського сиру. - День, 2008, 21 серпня.
4. Вовканич С.І. Рекультрегіоналізація як соціогуманістична складова інтелектуально-інноваційного розвитку України та її інтеграції: підходи, поняття та візія. //Соц.-екон. дослідження в перехідний період: Зб. наук. пр. Вип. 3 (65). – Львів: ІРД НАН України, 2007. — С. 9-27).
5. Цапок С.О. Етнодемографічна картина світу (енциклопедичне дослідження). – Львів: ІРД НАН України, -2007. – 418 с.